

Over de Nisseroise wevers (1)

Drs. G.W.P.A. (Ine) Smit-Verbakel schreef in 1988 een mooi en leerzaam boekje “ Wevers laat de loaij maar klinken; ontwikkeling van de linnennijverheid in Nistelrode ca. 1790 – 1917 “. Met de coronacrisis en het geïsoleerde, verplichte binnen blijven zet ik mij zo af en toe neder achter mijn computer en probeer ik mij in de plaatselijke geschiedenis wat verder te verdiepen, dit om ondermeer de kennis over onze wevers uit te breiden.

In haar boekje¹ kan men lezen: “ Nistelrode telt in de negentiende eeuw vele linnenwevers. Wanneer de wever het linnen heeft geweven moet, dat wat niet voor eigen gebruik is bestemd, nog verkocht worden. In Nistelrode wordt grof linnen gemaakt voor lakens, handdoeken, ondergoed en schorten. De wever kan zelf zorgen voor de verkoop of dit over laten aan een rondtrekkende venter. Van zo’n venter of reiziger is in Nistelrode sprake. Hij staat in dienst van de op het Kantje wonende wever Van der Aalst. Van der Aalst moet een welvarende wever geweest zijn geweest want bij hem kunnen wevers die zich geen weefgetouw kunnen veroorloven, er eentje huren. Bovendien kan hij het zich dus permitteren om een reiziger in dienst te nemen. Deze man is rond 1850 uit België gekomen en draagt de naam Vlind. Zijn voornaam is waarschijnlijk Dirk. Hij verkoopt het linnen in de omgeving en doet dit te voet. Om het gemakkelijker te maken , gebruikt hij draagbanden waarin de rollen linnen worden gelegd.”

Wetende dat er nu nog een familie Vlind in ons dorp woont was ik wel benieuwd of zij nazaten zouden zijn van de eerder genoemde Dirk. Stamboomonderzoek is met internet nu een stuk eenvoudiger en sneller dan in 1988, het jaar waarin Smit-Verbakel haar boekje publiceerde.

Genealogisch onderzoek

De penningmeester van onze heemkundekring Nistelvorst, dochter van bakker / kruidenier en eerste supermarkthouder in Nistelrode Frans Wouters is gehuwd met Peter Vlind, wiens vader ook bakker was. Kinderen van twee middenstanders, twee warme bakkers dus. Gemakshalve noem ik Peter en Liesbeth hier maar **generatie 1** in de door mij onderzochte stamreeks Vlind.

Generatie 2

Harrie Vlind, bakker (Maxend, hoek Kantje). Geboren Nistelrode 11 mei 1914, Overleden in Veghel op 24 september 1966. Hij huwde in Uden op 30 september 1937

Corry (Cornelia Martina Maria) de Groot, geboren in Uden op 4 juni 1914 en overleden te Veghel op 26 maart 2004. Dochter van Lambertus de Groot, kleermaker en van Maria Johanna van Bers.

Zij kregen 9 kinderen waarvan de eerste twee, Jos en Egbert, beiden jong overleden.

Generatie 3

Hubertus Vlind, winkelier, landbouwer, wonende in de Rauwe Heide B108, Maxend, Kantje B84 / 99A.

Hij werd geboren in Nistelrode op 29 juli 1877 en overleed in Veghel op 2 juni 1951

Hij huwde te Nistelrode op 15 januari 1906 Johanna Verstegen, dienstmeid, geboren te Nistelrode op 4 april 1879, overleden te Nistelrode op 23 februari 1944, dochter van Hendrikus Verstegen en van Petronella van Rooij.

¹ Zie bron 1

Generatie 4

Jozephus Vlind, linnenwever, landbouwer en huizend op het Kantje 53. Hij werd geboren in Nistelrode op 8 december 1836 en overleed in Nistelrode op 15 januari 1908.

Hij huwde te Nistelrode op 25 januari 1872 Theodora van Steenberg, geboren te Nistelrode op 22 juni 1844 en overleden op 2 augustus 1885, dochter van Gerardus van Steenberg en van Helena van Riet.

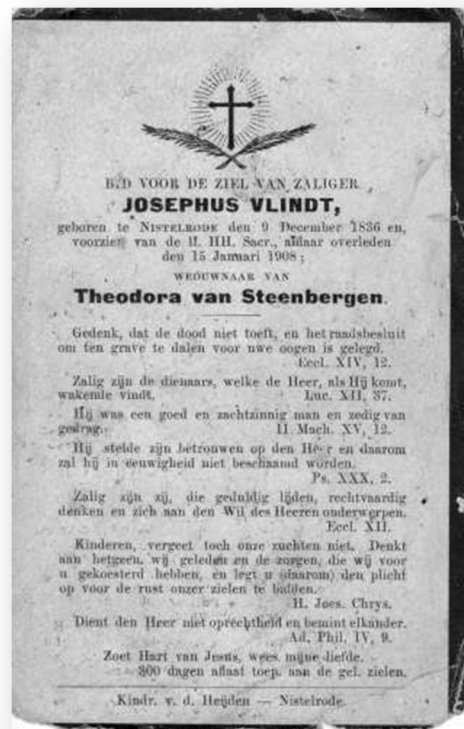


Foto 1 Bidprentje Josephus Vlindt Coll.HKK Nistelvorst

Generatie 5

Dirk 't Vlind (t), kleermaker, Kantje 183. Geboren 1 december 1801 te Assendelft, Noord-Holland.

Overleden te Nistelrode op 9 maart 1862. Hij huwde te Nistelrode op 22 augustus 1835 Geertrui van Drunen, geboren te Nistelrode op 8 november 1806, overleden te Nistelrode op dochter van Jozephus (Joost) van Drunen, landbouwer en van Christophora (Stoffelina) van Nistelro(o)ij.

Getuige bij dit huwelijk was ondermeer Gerardus Broeksteeg (27) , verwer te Nistelrode.

Generatie 6

Jan 't Vlind (t) / Flint, kleermaker, hij werd geboren in 1773 in Duitsland in Werlte, Münsterland en overleed in Zaandam op 15 juni 1847. Hij huwde in 1798 te Stijntje Dirks Leuring / Lauring, geboren in Krommenie op 4 oktober 1770 en overleden op 22 april 1842 in Koog aan de Zaan, dochter van Dirk Alberts Leuring en van Maartje Jans Staal.

Zij kregen 4 kinderen: Maartje Dirk, Johannes (ook kleermaker) en Lambertus

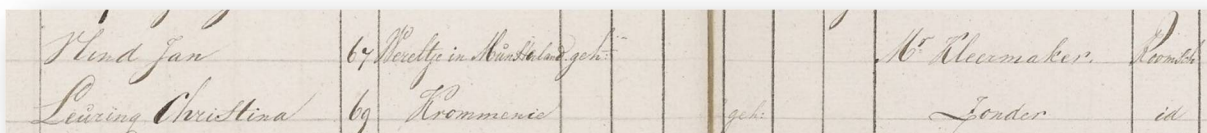


Foto 2 Extract Bev.Reg. 1840 archief Westzaan

Afkomstig uit Duitsland

De voorouders van de familie Vlind zijn vanuit Duitsland naar Nederland gekomen en streken neer in Assendelft / Westzaan. Dirk Vlind trouwt en komt in Nistelrode wonen. Zijn voorouders komen uit Duitsland en dus niet uit België. Maar waarom kwam deze familie van Duitsland naar Nederland?

Sinds eeuwen bestaat de trek van Duitse seizoenarbeiders naar Nederland. De ‘Hollandgang’ maakt deel uit van een uitgebreid Europees migratiesysteem waarbij mannen uit het diepere, dunbevolkte, agrarische achterland (seizoen) werk vinden in het Noordwest Europese kustgebied. Het kustgebied dat zich uitstrekt van Denemarken in het noorden tot Noord Frankrijk in het zuiden. De seizoengang naar andere streken is uit nood geboren. Het thuisland heeft te weinig middelen en mogelijkheden om een volledig bestaan op te bouwen. Een grote groep Duitse Hollandgangers komt uit het land ten zuiden van Meppen en ten oosten van Lingen, uit Westfalen en het Osnabrücker- en Munsterland. Een andere groep komt uit het land ten noordoosten van Meppen, van de Hümmling.

Gerard Steenhuis heeft daarvan studie gemaakt en een erg informatieve website² ingericht. Een extract daaruit heb ik hieronder weergegeven. Hij vertelt:

Duitsland

Het Duitse achterland bestaat voor het grootste deel uit boerendorpen, gehuchten, buurtschappen en vrijstaande boerenerven. Hier, in het noordwestelijke deel van Duitsland, is platteland. Men leeft ván en óp het land. Grote steden zijn er niet. Het erfsysteem in dit land voorkomt versnippering van het boereneigendom. De oudste zoon is erfgenaam en opvolger. De andere kinderen krijgen hun erfdeel in geld mee, maar moeten op zoek naar ander werk en bestaansmogelijkheden. Velen komen te wonen in een keuterij, Heuerhaus. Ze wonen te huur en zijn knecht op de hoeve. Ze bewerken een eigen stukje land, maar hun bestaan is minimaal (Robben, 2014). Ook de winterse huisnijverheid (wolspinnen, breien, weven, borstel-, klompen- en bezemmaken, mandenvlechten ed.) levert te weinig op om een gezin van te kunnen onderhouden. Voor een aantal maanden gaat de man op pad om bij te verdienen. In het voorjaar wordt de eigen akker ingezaaid. Met Pinksteren gaan de mannen en jongens- veelal in groepen- op pad. In de zomer verblijven ze elders om in de herfst, net voor de oogsttijd, terug te keren. In de zomermaanden verzorgen de vrouwen het land en het vee. In de winter is het gezin bij elkaar.

Vanuit Westfalen op pad

Groepsgewijs trekken de Hollandgangers vanuit hun dorpen naar de grens. Vanuit Westfalen en het Osnabrücker- en Munsterland is het centrale verzamelpunt de ‘Breite Stein’ in Akkum, net voor Lingen. Andreas Eynck meent dat deze steen bij Haselünne ligt (?). Vandaar gaan ze in grote groepen

² Zie bron 2

naar de Lingener Fähre en later de Emsbrücke. Hun pakken met levensmiddelen, gereedschap, kleding en soms een klein handeltje worden op boerenwagens meegenomen. De bagage wordt op vaste dagen verzameld en in een groot konvooi naar Lingen gebracht. Volgens de Barger-Compascumer amateurhistoricus Willem Arling (1936-2008) stonden daar op sommige dagen wel 900! wagens. Er is file en voor een overtocht over de Ems zijn wachttijden. De overtocht moet wel voor 24 juni zijn- de Bijbelse naamdag voor Johannes, Hannes- dan begint immers het grasmaaien 'hannekemaaien' in Nederland. Bij de Lingener Fähre worden de 'packen' overgeladen op andere wagens en door voerlui verder naar Nederland gebracht. De jongens uit het Emsland sluiten zich hierbij aan. Na Lingen splitst de groep zich in alle richtingen. Velen gaan te voet langs de Vecht in de richting van het IJsselmeer, Holland in. De bagage gaat per schip naar de grote steden. Anderen nemen het pad naar het zuiden, Brabant, Zeeland of zelfs België. In het noorden gaan Oldenburgers en Ostfriesen bij Bourtange de grens over op weg naar Groningen, Friesland en West Friesland-Noord Holland.

Vanaf 1600 - havensteden

De trek naar Nederland-Holland komt echt goed op gang vanaf 1600. Het gaat goed met Nederland. Het land verkeert in een economische bloei. Door de gunstige ligging van de havensteden in de beide provinciën Noord- en Zuid Holland, de eigenschap op en met water te kunnen leven, de vrije ondernemingsdrift en het handelsinstinct van de Nederlander komt de handel met de overzeese gebieden opgang. Hollanders bezeilen alle zeeën van de wereld. Cacao, koffie, thee, kruiden, specerijen worden gehaald vanuit het verre oosten. Zout, suiker en delfstoffen uit het westen. In de havensteden- Amsterdam- opgeslagen in grote pakhuizen en doorverhandeld naar de rest van de wereld. Ook op de noordelijke zeeën, Oostzee, Letland-Riga, Estland en Litouwen varen de Hollandse schepen (vanaf de 18de eeuw ook vanuit Oost Groningen, Pekela, Veendam en Hoogezand (Hachmer, 2007). Hier wordt vooral hennep en hout gehaald. Amsterdam is de belangrijke haven- en handelsstad. Er is veel werk in de haven; overslag, in de pakhuizen, de scheepsbouw, de haringvangst, zeevaart en walvisvaart. Jongens uit het agrarische achterland vinden hier werk.

Provincie Holland, Groningen en Friesland- grasmaaien

Het zijn niet alleen de steden in West Nederland waar mankracht te kort is. In de Hollandse, Friese en Groninger weidegebieden wordt in de zomer grasgemaaid. Jongens uit 'verre' streken komen een maand lang te werken als grasmaaiers 'hannekemaaiers' en hooiers 'heukeerders'. Traditioneel begint het grasmaaien op 24 juni; de Bijbelse naamdag van Johannes (Hannes). Dit verklaart ook de naam 'hannekemaaiers'. Veel Duitse jongens dragen deze naam. Anderen menen dat de naam meer te maken heeft met de Nederlandse bijbetekenis van het woord 'hannes': gehannes, gedoe of gestuntel. Men schatte de Duitse jongens niet hoog in. Juni is hooimaand. Het gras is mals, nog niet rijp en heeft nog geen zaad geschoten. Dit is de belangrijke voor het vee voedzame 'eerste snee'. Met man en macht wordt grasgemaaid, het hooi een aantal keren gekeerd en naar de hooimijt of hooischuren gebracht. Korte tijd is veel jongens nodig. In Holland en Friesland slapen de maaiers in de schuren van de boer. Ze zorgen zelf voor hun eten, maar twee keer per dag wordt hen koffie en 's avonds een pan rijstebrij of karnemelk gebracht. In de provincie Groningen wordt minder goed gezorgd voor de gastarbeiders. Zij slapen buiten in het veld en moeten zelf voor eten zorgen. Meestal heeft de boer een winkel en moet de werker hier verplicht zijn eten inslaan. De Groninger veemarkt doet dienst als arbeidsbeurs 'poepenmarkt' en verhuren de mannen zich voor twee tot twee en een halve gulden per dag. Het moet een goede samenwerking geweest zijn want opvallend veel maaiers en hooiers zoeken elk jaar dezelfde boerderij weer op. Bij het afscheid worden gelijk

afspraken voor het volgende jaar gemaakt. De tweede grassnee in september wordt gedaan door de turfstekers die na juli geen turfwerk meer hebben.

Provincie- turfsteken

In andere streken worden kanalen gegraven en turf gestoken. De vraag naar turf als brandstof in de huishoudens maar ook in de opkomende industrieën is groot in Nederland. Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw is veel vraag naar bolsterturf voor paardenstallen op grote boerderijen en bij de cavalerie in het leger. Het turfsteken begint in maart, als de gestoken turf niet meer bevroest. En eindigt eind juli. Andere bronnen melden dat het turfseizoen begint op 1 mei en eindigt op de langste dag, 28 juni. Turf, die na die tijd gestoken is, heeft te weinig droogtijd en komt te nat in de bult.



Foto 3 Kiepkerl

foto Douwe Veen 1985

Kiepkerels 'pakkiedragers' en marskramers

Ook Duitse handelaren, die handelen in thuisgemaakte producten, vinden hun weg in Nederland. Ze komen veelal uit de arme agrarische katholieke streken van Noord Westfalen en het Munster- en Osnabrückerland; uit de buurt van Lingen, Rheine, Schapen, Beesten, Ibbenburen, Hopsten en Mettingen.

Tödden, Teuten of Velingen (Westfalen) heten ze. Is het Teutoburger Wald hiernaar genoemd? Deze dorpen liggen allen ten zuiden van Meppen en ten oosten van de Ems. Op het land (zand) wordt in de zomer vlas en hennep verbouwd. Van het linnen wordt tijdens de wintermaanden doeken, lakens en dekens geweven. Mannen gaan in de zomermaanden op pad. Ze hebben hun waar, goed en tuug in de 'kiep' korf en dragen deze op de rug. Kiepkerels en pakkiedragers worden ze genoemd. Volgepakt gaan ze de grens over en stropen het Nederlandse platteland af. Zij werken niet op akkoord, maar zijn zelfstandige ondernemers. Het graafschap Lingen is van 1633 tot 1703 deel van

Nederland. Dit maakt de gang van de handelaren uit Beesten en Schapen naar hun buurland alleen maar

makkelijker. Soms huren ze in een stad een ruimte om hun waar op te slaan en van hieruit het land in te gaan. Hun familie, hun gezinnen blijven wonen in Duitsland. Hier worden de huwelijken voltrokken en de kinderen geboren. Elk jaar keren ze terug en op oudere leeftijd slijten ze hun ouwe dag in het land van herkomst. Bekend is dat de Nederlandse taal nog lang gesproken is in Beesten.

Handelscompagnieën

De Duitse handelaren uit het Westfalen organiseren zich in handelscompagnieën, die ze aangaan met de eigen kinderen, gezinsleden of andere katholieke families. Familiebanden zijn van belang, er wordt samengewerkt en het werk doorgegeven van vader op zoon. De handel blijft binnen de familie. De Duitsers kopen centraal hun waren in (doek, linnen, woldekens, band enz.) en sturen

vanuit het thuisland de verschillende marskramers op pad, Nederland in. In hun woonplaatsen bouwen ze grote en smakvolle handelshuizen, die tot op de dag van vandaag de marktpleinen sieren. Veel handelshuizen staan aan het oude pad vanuit het Osnabrücker- en Munsterland naar Lingen.

V en D en C & A

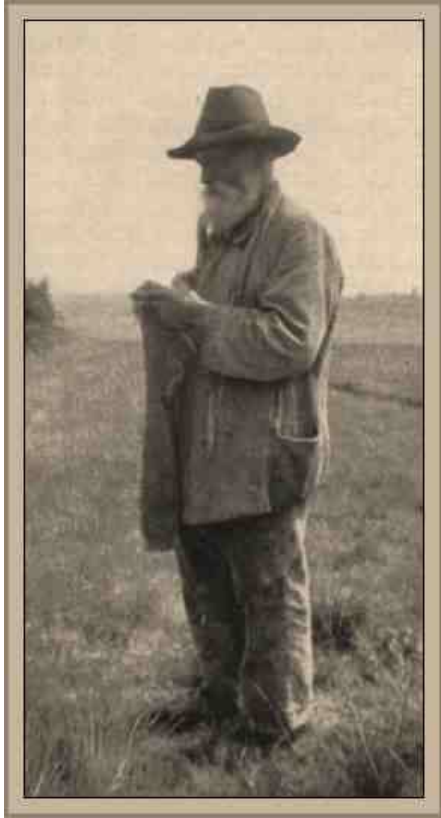
Ook besluiten kinderen van deze families zich uiteindelijk te vestigen in Nederland en hier handelshuizen te vestigen. Dit ook om de invoerbelastingen te omzeilen. Het zijn de geslachten Bruns, Greve, Huesmann, Voss, Stockmann, Lampe, Kühlmann, Schweichmann, Vroom, Dreesmann (V&D). Clemens en August Brenninckmeijer (C&A). Zij komen uit deze streek en verbinden hun familienamen aan de in Nederland gevestigde confectie-, handels- en warenhuizen (Haverkamp, 2010). Zo verhuist een telg uit de Schapener familie Veerkamp naar het Groninger Hoogezand-Martenshoek en begint hier een confectiezaak. Tot na de Tweede Wereldoorlog heeft de familie hier een mannenconfectiewinkel.

Duits, katholiek en 1866

De Duitse pakkiedragers worden door de Nederlanders niet voor vol aangezien. Ze stinken, zijn ongewassen en muf. Ze worden uitgescholden als 'mof' of 'poep' dat ook uitgelegd kan worden als aanhanger van de pope, pape, de Paus. Ze zijn katholiek en worden door de hervormde Nederlanders voor dom, naïef en achterlijk gezien. Ook praten ze hun platte Duutsk. Dat Duitse seizoenarbeiders stinken, kan wel kloppen. De grasmaaiers, hooiers, kanaalgravers en turfstekers zijn hier om geld te verdienen. Ze slapen in de schuren en hooibergen. Van de vroege ochtend tot de late avond staan ze op het veld. Slechts op zondag wordt niet gewerkt. Het werk is fysiek erg zwaar en ze voeden zich door zelf meegenomen spek te eten en gesmolten vet te drinken (!) Ze zijn maar kort hier, willen zoveel mogelijk geld overhouden en gaan dan weer op pad naar hun eigen familie. Het zal niet altijd even schoon en fris geweest zijn. In 1866 wordt het Duitse grensland deel van Pruisen. Hier regeert kanselier Von Bismarck. Hij heeft het niet op met de katholieken en hun hang naar de Paus. Hij verbiedt de katholieken in het openbaar hun geloof te belijden. Katholieke handelaren die naar Nederland willen verhuizen worden geen strobreed in de weg gelegd. Ze kunnen zo weg, met medenemen van al hun bezittingen en geld. De Haselünner handelsman Anton Dreesmann (1854-1936) heeft in 1866, zoals zovele Duitsers, de gang naar Nederland definitief gemaakt. Dreesmann ontloopt hiermee de verplichte driejarige Pruisische militaire dienst. Hij begint samen met zijn zwager Willem Vroom (1850-1925, zijn roots liggen in Ibbenbüren) in Nederland het grote warenhuisconcern V en D met in 1971 64 vestigingen en 22.000 werknemers.

Hümmling

Een andere streek die bekend is om zijn handel met Nederland is de Hümmling. Deze streek ligt eveneens ten oosten van de rivier de Ems maar ten noorden van de steden Meppen en Haren. De Hümmling is een rustiek, achtergebleven oer stukje Duitsland met hunebedden, oude schaapstallen, spinnewielen, heide en zigeuners! Wat de Hondsrug is in Drenthe is de Hümmling in het Emsland. De naam is afgeleid van 'homil' dat stenig betekent. Het land ligt bezaaid met stenen, grint en keien, die in de voorlaatste ijstijd hier zijn blijven liggen. Het gebied grenst in het westen aan de rivier de Ems, in het zuiden aan de lijn Meppen- Haselünne. De smalle weg Haselünne-Cloppenburg-Oldenburg (de oude Flämische Strasse) vormt de oostgrens, terwijl het gebied in het noorden grenst aan Ostfriesland.



*Foto 4 Wollen sokken breien -
Coll. Gerard Steenhuis*

De naam Flint / Vlind / Vlint kan mogelijk afgeleid zijn van dit in Werlte op de Hümmling voorkomend gesteente: steenscherf. Wij kennen woorden als flinter en flinterdun. Ook keek ik in mijn jeugd naar The Flintstones, een animatieserie op tv, maar we kennen flint ook in de betekenis van vuurstenen (HvG).

Strumpfverkäufer

Van oorsprong zijn het de 'Strumpfverkäufer' die de sokken en kousen, gebreid van de wol van de Hümmlinger schaaap, in Nederland op de markt brengen. De wol wordt gesponnen van de Heidschnuckerschaap, een schaaap dat op de heidevelden van de Hümmling en het Emsland graast. De Heidschnucker valt op door zijn soberheid, past en graast overal. Het is bijzonder goede wol met een hoge kwaliteit. Er is een versje op gemaakt. *"Werlter, Wiester, Wehmer, Wachtumer Wichter wullen witte Wulle wasken, wenn wi Wüssten, wor weik Woater was" !*

In de winterse avonduren spinnen en breien hele gezinnen. Buren gaan bij elkaar zitten in spinnerijen voor de gezelligheid en om verwarmingskosten te besparen. De gebreide sokken, kousen, mutsen, dekens en truien neemt een winkelier in. De tegenwaarde wordt opgeschreven en hiervan kan het gezin in het seizoen inkopen doen in de winkel. Geld zien ze niet, dat is

niet voor arme mensen. De echte Werlterse kous is grof, grauw en er loopt een paarse draad doorheen. De van wol vervaardigde kledingstukken worden ingezameld en door de 'Strumpfverkäufer', de 'Hozeveling' in het Groninger land aan de man gebracht (Hoze is broek in het Duits, maar kous in het Gronings, Veling is Westfaal). De Nederlandse vrouw koopt graag van de Duitse koopman. Goede kwaliteit en niet duur. Er is veel vraag naar wollen kledingstukken.

De schaapsherder op de Hümmling is daags met zijn kudde op de hei. Terwijl de kudde graast en zijn hond de wacht houdt, breidt de herder. Hij gebruikt hierbij grote pennen. Het is een oude methode die 'knoffeln' heet (bron; Die norddeutschen Moore, Bruno Tacke und Bernard Lehmann, 1926) De gang, de loop naar Nederland zit er in. Als dan in de 19de eeuw de breimachine wordt uitgevonden, betekent dit het begin van het einde van de Hümmlingse thuisbreinijverheid. Om ook de invoerbelasting te ontlopen beginnen de Duitsers in Nederland machinale wolbreierijen. In 1881 wordt in Wildervanck de machinale breierij gevestigd van Anton Schmidt, die eerst zijn waar als kiepkerel verkocht. Het bedrijf groeit uit tot de N.V. Tricotagefabriek A. Schmidt en Zoon.

In ons Nisserois dialect komen Duitse namen voor die ik herken uit de woorden van Gerard Steenhuis zoals hosen (lange kousen) en todden en vodden, bijv. in toddenkremmer, handelaar / marskramer in lappen en kleding. "Auw todden" zijn oude poetsdoeken. (HvG)

Duitse bedrijven in Groningen

Uiteindelijk vestigen meer Duitse handelaren zich definitief in het naburige Nederland, in de confectie maar ook als waren- en handelshuizen. In Groningen, Assen, Winschoten, Uithuizen, Stadskanaal, Musselkanaal en Ter Apel. Familienamen zijn Dröge, **Flint**, Hanekamp, Röben, Thoben, Perk, Untiedt, Grote, Brinkmann, Grol, Cramer, Koopmann, Holtmann, Hömmen, Peek, Cloppenburg, Lembeck, Büter en Janssen. Zo ook de familie Janssen uit Werlte.

Einde seizoentrek

Tot eind achttiende eeuw bestaat de Hollandgang. Door opkomst van de lokale industrieën vinden Duitse mannen werk in hun thuisland. De noodzaak om de grens over te gaan, om bij te verdienen, is er niet meer. Ook komen steeds meer winkels op het Nederlandse platteland en is deze plattelandsbevolking niet meer afhankelijk van het aanbod van de 'reiziger'. Tijdens de Eerste Wereldoorlog is de grens met Nederland hermetisch gesloten. Nederland is neutraal en mag Duitsland op geen enkele manier helpen. Er mag niets in, er mag niets uit. De grens is door duizenden grenswachters aan beide kanten dichtgetimmerd. Er is zeker schaarste in Duitsland en er wordt dus veel gesmokkeld. Smokkelverhalen, in Twente, Oost Groningen en Zuidoost Drenthe zijn er voldoende. Ook in de crisisjaren tussen de beide wereldoorlogen is de grens een handelsbarrière. Door de enorme inflatie die in de jaren twintig en dertig in Duitsland heerst, is handel tussen beide landen nagenoeg onmogelijk. Zo ook in de Tweede Wereldoorlog. Vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog, mei 1945 tot Pinksteren 1946 is het Duits grondgebied binnen 1-2 kilometer vanaf de grens Sperrgebied. Na de Tweede Wereldoorlog is het gebied- 500 meter Duitsland in en 500 meter Nederland in- Tractaatgebied. Binnen deze kilometer mogen zich alleen personen begeven die een speciale grenspas hebben. Grensbewoners die hier wonen, akkerland hebben, turf graven of werken in de vervening voor een Duitse baas hebben altijd hun 'Ausweiss' bij zich. Pas rond 1955 wordt dit afgeschaft en is er weer vrij verkeer mogelijk. De door Nederland rondreizende Duitse handelsman met zijn 'pak' op de rug is dan al lang verleden tijd

Geraadpleegde bronnen:

1. Wevers laat de loaij maar klinken; 1988 G.W.P.A. Smit – Verbakel.
2. www.achterdebreedesloot.nl
3. www.katerstede.nl/zaanstreek/f6484.htm
4. www.bhic.nl